

ODPOVEĎ NIETZSCHEMU I

Zaujímavá otázka – čo je vlastne Nebo – miesto? – pôžitok? – podstata Neba – ako sa vchádza do Neba? – nasledovanie, pripodobňovanie, zjednocovanie – Lutherov „veľký“ objav – „iba vierou“ – nie je potrebná premena človeka – v čom ale potom spočíva Nebo? – čo by mal obsahovať kresťanský život, postavený na „sola fide“? – Nietzscheho skreslený pohľad

V schránke na témy, kam ľudia hádžu námety na piatkové tematické kázne, sa objavila takáto zaujímavá téma: „*Nietzsche vraví, že kresťanstvo je náboženstvo smrti, pretože vedie k pasivite, k pasívnemu prijímaniu osudu – Božej vôle. Vedeli by ste vystaviť kritiku? Ako vie kresťan prostredníctvom vzťahu k Bohu konať aktívne a nielen znášať rany osudu? Je takéto kresťanstvo konzistentné s Pavlovým Kristom?*“ Zaujímavé, že? A vôbec nie tak akademické, ako by sa na prvý pohľad zdalo. Otázka pasivity, či ne-pasivity kresťanov vedie k samej podstate kresťanstva a kladie otázku: K čomu vlastne kresťanstvo – a Boh (ak nejaký jestvuje a nie je „mŕtvy“, ako Nietzsche prehlásil) – človeka volá a pozýva? Alebo čo mu vlastne diktuje?

Preto je, myslím, potrebné, aby sme si najprv pripravili scénu na posúdenie Nietzscheho výroku. Začneme preto pekne, od počiatku.

ČO JE NEBO?

...a spása? ...Raj? ...večný život? Jednoducho to „čosi“, k čomu sa uberáme?

Je to nejaké miesto, kam Boh pozýva svojich verných za odmenu? Na prvý pohľad by sme si to naozaj mohli takto predstaviť. O Pavlovi napríklad Biblia hovorí: „*Posilňovali srdcia učeníkov a povzbudzovali ich, aby vytrvali vo viere a že do Božieho kráľovstva máme vojsť cez mnohé súženia.*“ (Sk 14,22). Ježiš hovorí: „*Keď odídem a pripravím vám miesto, zasa prídem a vezmem vás k sebe, aby ste aj vy boli tam, kde som ja.*“ (Jn 14,3). A svojmu „kolegovi v ukrižovaní“ sľubuje: „*Veru, hovorím ti: Dnes budeš so mnou v raji.*“ (Lk 23,43). Raj – to je predsa miesto, povieme si. Záhrada. Záhrada blažených. Všetko však padá v okamihu, keď Ježiš hovorí osudné slová: „*Božie kráľovstvo neprichádza tak, že by sa to dalo spozorovať.*“²¹ Ani nepovedia: „*Aha, tu je!*“ alebo: „*Tamto je!*“, lebo Božie kráľovstvo je medzi vami.“ (Lk 17,20n). Takže – žiadne miesto. Žiadna záhrada. Ak Ježiš (a Biblia) používa podobné termíny, používa ich obrazne – asi podobne, ako keď niekto povie: „*A došiel až k úspechu*“ a pritom tým vôbec nemyslí, že by „úspech“ mal byť nejakým konkrétnym miestom, kam sa dá dostať po nejakej asfálke E 999... **Nebo teda podľa Biblie nie je miesto, ale skôr stav, v ktorom sa človek nachádza. Lenže... aký stav?**

Islam napríklad verí, že Raj – to je stav blaženosti, spočívajúc v jedle, v pití a v neustálom sexe. Aj v Biblii nájdeme texty, ktoré hovoria: „*Pán zástupov pripravil na tomto vrchu všetkým národom hostinu hojnú, hostinu s vínom, hojnosť vyberanú, víno najjemnejšie.*“ (Iz 25,6). Ale proroci

radi hovorili v podobenstvách, ako naznačuje hneď druhá veta tohto proroctva: „*A zničí na tomto vrchu závoj, rozvinutý nad celým ľudstvom, a prikryvku, čo zakrýva všetky národy.*“ (Iz 25,7). Nikto z nás predsa nepôjde teraz hľadať, kdeže je natiiahnutá oná zmienená prikryvka, že? Naopak, Biblia hovorí úplne jasne: „*Lebo keď ľudia vstanú z mŕtvych, už sa ani neženia, ani nevydávajú, ale sú ako anjeli v nebi.*“ (Mk 12,25). A inde: „*Ved' Božie kráľovstvo nie je jedlo a nápoj...*“ (Rim 14,17). A do tretice: „*Jedlo je pre žalúdok a žalúdok pre jedlo. Boh však zničí jedno aj druhé.*“ (Kor 6,13). Teda – žiadne jedlo, žiadne pitie, žiaden sex, nič z toho... Čo teda? Čo je teda podstatou Neba?

Ježiš pri poslednej večeri definuje: „*A večný život je v tom, aby poznali teba, jediného pravého Boha, a toho, ktorého si poslal, Ježiša Krista.*“ (Jn 17,3). V hebrejskom myslení (a Ježiš bol Hebrej) „poznať“ znamená veľmi hlboký, osobný vzťah medzi dvoma osobami (a používa sa aj o sexuálnom spojení, napríklad). Môžeme teda povedať, že ono „poznať“ Boha zaváňa významom „mať s Bohom vzťah obojstrannej darujúcej sa lásky“.

Viac o „následkoch“ tohto vzťahu by nám mohli povedať slová Jánovho listu, kde Ján hovorí: „*Milovaní, teraz sme Božími deťmi, a ešte sa neukázalo, čím budeme. Vieme však, že keď sa on zjaví, budeme mu podobní, lebo ho budeme vidieť takého, aký je.*“ (1 Jn 3,2). **Podstata spásy spočíva v podobnosti Ježišovi Kristovi.** My sa darujeme Bohu a stávame sa Mu podobnými, pretože Ho z lásky a s láskou nasledujeme – a Boh sa rovnako daruje nám a premieňa nás na svoju podobu a svoj obraz, ako vraví Písmo: „*17 Pán je Duch; a kde je Pánov Duch, tam je sloboda.*“¹⁸ *A my všetci s odhalenou tvárou hľadáme ako v zrkadle na Pánovu slávu a Pánov Duch nás premieňa na taký istý, čoraz slávnejší obraz.*“ (2 Kor 3,17n). Aj inde to naznačuje Pavol, keď hovorí: „*Lebo ak sme s ním zrástli a stali sa mu podobnými v smrti, tak mu budeme podobní aj v zmŕtvychvstaní.*“ (Rim 6,5).

AKO SA VCHÁDZA DO NEBA?

Zdravý rozum nám hovorí, že **ak chceme byť podobní Ježišovi, musíme sa stať podobní Ježišovi.** Ak chceme byť ako Ježiš, musíme byť ako Ježiš. Ak chceme byť „účastnými na Božej prirodzenosti,“ (2 Pt 1,4) musíme sa stať skutočne účastnými na Bohu. Alebo, slovami Pavla, „zrástť s Kristom“ a stať sa Mu podobní vo všetkom.

Nebo teda znamená: BYŤ AKO BOH.

A kresťanstvo potom znamená: UČIŤ SA BYŤ AKO

BOH a tak sa s Ním zjednocovať a stávať sa Mu podobní.

Biblia o tom hovorí úplne jasne, napríklad:

„Vezmite na seba moje jarmo a učte sa odo mňa...“, hovorí Ježiš. A inde:

„⁴⁴ Ale ja vám hovorím: **Milujte svojich nepriateľov** a modlite sa za tých, čo vás prenasledujú, ⁴⁵ **aby ste boli synmi svojho Otca, ktorý je na nebesiach. Ved' on dáva slnku vychádzať nad zlých i dobrých** a posielá dážď na spravodlivých i nespravodlivých. ⁴⁶ **Lebo ak milujete tých, ktorí vás milujú, akú odmenu môžete čakať? Vari to nerobia aj mýtnici?** ⁴⁷ **A ak pozdravujete iba svojich bratov, čo zvláštne robíte? Nerobia to aj pohania?** ⁴⁸ **Vy teda buďte dokonali, ako je dokonalý váš nebeský Otec.**“ (Mt 5,44-48) A inde Pavol:

Samotné termíny „učeník“, „nasledovanie“, požiadavka, aby žiak bol ako jeho Učiteľ (porov. Mt 10,25) neustále navodzujú jednu a tú istú tému: **SME POVOLANÍ BYŤ AKO BOH A ŽIŤ BOŽÍM ŽIVOTOM V NEBI. PRETO SA UČÍME BYŤ AKO BOH A OSVOJUJEME SI ŽIVOT (POSTOJE, ZMÝŠĽANIE, SKUTKY,...) BOHA.** Učiteľom na tejto ceste je nám Ježiš Kristus – Boh v tele a podmienkach človeka. Toto je podstata kresťanstva. Ak sa staneme podobný Bohu-Ježišovi v Jeho ľudstve, umožní nám to byť podobnými Bohu-Ježišovi aj v Jeho Božstve.

A čo to máš spoločné s Nietzsche? Veľa!

LUTHEROV VEĽKÝ OBJAV

Filozof Friedrich Nietzsche bol synom luteránskeho pastora. Odmalička prijímal kresťanstvo v podobe, akú mu vtlačil doktor Martin Luther. A práve tu musíme hľadať korene jeho názoru na kresťanstvo! Čo vlastne Martin Luther objavil?

Martin Luther jedného dňa, pri čítaní listu apoštola Pavla Rimanom, prežil náhle osvietenie nad slovami: „*Lebo si myslíme, že človek je ospravedlnený skrze vieru bez skutkov podľa zákona.*“ (Rim 3,28). Martin Luther tieto slová pochopil tak, že človek je ospravedlnený (a teda spasený) aktom *púhej viery* – bez akýchkoľvek skutkov (nielen tých „podľa Zákona“, o ktorých vraví Pavol). Biblia síce hovorí: „*More vydalo mŕtvych, čo boli v ňom, aj smrť, aj podsvetie vydali mŕtvych, čo boli v nich, a každý bol súdený podľa svojich skutkov.* (Zjv 20,13), ale Martin Luther si bol tak skalopevne istý svojím objavom, že dokonca vo svojom preklade Biblie úplne vedome urobil v zmienenom Pavlovom výroku maličkú, ale podstatnú zmenu v posvätnom texte: „*Lebo si myslíme, že človek je ospravedlnený LEN skrze vieru.*“¹ Aj tu Biblia hovorí opak, Jakub zdôrazňuje: „*Vidíte, že človek je ospravedlnený zo skutkov, a nie iba z viery.*“ (Jak 2,24). Martina Luthera to ale nijako nevykoľajilo, nazval Jakubov list „slamenou epištolou“ a vyhodil ho zo zoznamu novozákonných spisov ako „podvrh“, pridaný k Biblii omylom...²

¹ Martin Luther bránil svoj nový dodatok slovami: „*Hovoríte mi, že pápeženci robia veľký poplach, pretože slovo ‚len‘ nie je v Pavlovom texte. Ak vaši pápeženci robia taký zbytočný rozruch okolo slova ‚len‘, povedzte im: ‚Dr. Martin Luther to bude mať takto, a povedzte: ‚Pápeženci a somári sú jedno a to isté.‘ Budem to mať takto a postarám sa, aby to tak bolo. Moja vôľa je dostatočným dôvodom. Veľmi dobre viem, že slovo ‚len‘ nie je v latinskom alebo gréckom texte. Je zbytočné, aby ma to pápeženci učili. Je pravda, že tieto písmená tam nie sú. Na tieto písmená hlupáci pozerajú ako teľa na nové vráta... Oстане to v mojom Novom zákone a aj keby všetci pápežskí somári zošaleli, neodstránia to.*“ Citované v John Stoddard, *Rebuilding a Lost Faith*, (Rockford, IL : TAN Books), 136-137.

² Mimočodom, podobný osud chystal aj listu Hebrejom, druhému Petrovmu listu a Zjaveniu apoštola Ján.

A tak sa zrodilo v kresťanstve učenie nové, predtým nevídané a neslýchané (vrátane Ježiša a apoštolov), učenie o „SOLA FIDE“. O tom, že k spásu stačí *púha viera*. Nič viac. Slovmi Luthera ešte raz: „*Sme kôpka hnoja pokrytá snehom.*“ Rozdiel medzi *zatrateným* a *spaseným* človekom nie je v tom, že by boli odlišní. Obaja sú rovnako zlí, rovnako hriešni. Rozdiel je jedine v tom, že *spasený* človek dostal od Boha odpustenie, pretože mu *uveril* – a *zatratený* človek toto odpustenie nedostal. Neuveril a preto mu ho Boh odoprel. Spása a zatratenie sa tak posúvajú čisto na rovinu právnú: *Človek zomrie, príde pred Boží súd a Boh mu povie: Si hriešnik, mazaj do Pekla! Ale človek odpovie: Ja som uveril v Ježiša Krista! A Boh nadvihne obočie a povie: Hej, no tak potom dobre, odpúšťam ti a pod' do Neba!* Asi takto nejako... Slovmi Martina Luthera: „*Bud' hriešnik a smelo hreš, ale ešte smelšie ver a raduj sa v Kristovi... žiaden hriech nás nemôže oddeliť od Baránka, ani keby som smilnil a vraždil tisíckrát za deň!*“ (List Melanchtonovi, 1. 8. 1521).

Naplnlo som si tento fakt uvedomil v príbehu protestantského pastora Marcusa Prodiho. Hovorí: „*Počas kázne som videl zdvorilé úsmevy, ale uvedomoval som si skutočnosť, že pre mnohých ľudí v zbore sa moje horlivé povzbudenia žiť čnostne kľzali po maske nábožnosti ako kvapky vody po horúcej platni. Mnohí hovorili: ‚Skvelá kázeň! Skutočne ma obohatila!‘ Ale cítil som, že v skutočnosti si mysleli: ‚Je to pekné pre iných ľudí, pastor - pre hriešnikov. Ale ja som už došiel do cieľa. Moje meno je už v nebeských knihách. Nemusím si robiť starosti o tieto veci, ale určite s vami súhlasím, pastor, že musíme hovoriť všetkým hriešnikom, aby sa zmierili s Bohom.*“ (in Patrick Madrid, *Prekvapila ich Pravda*).

Tento koncept spásy *púhou vierou* (sola fide) však znova otvoril nesmierne dôležitú otázku: v čom vlastne teda spočíva spása (Nebo, Kráľovstvo, večný Život,...)?

NEBO Z LUTHEROVHO POHĽADU

Ak spasený a zatratený človek sú obaja úplne rovnakí, naskrz skazení a zlí hriešnici, ak rozdiel medzi človekom v Nebi a človekom v Pekle nespočíva v ničom inom, len v tom, že jedného – napriek hriešnosti a skazenosti – doň vpustili a odpustili mu a druhého – kvôli tej istej hriešnosti a skazenosti – zvrhli do Pekla; ak je to naozaj tak, tak potom Nebo nemôže súvisieť s tým, čím *sme*. Pre Martina Luthera nebolo „ospravedlnenie“ premenou človeka. Bol to iba právny akt odpustenia, zahľadania jeho viny. „*Sme kôpka hnoja pokrytá snehom.*“, povedané jeho vlastnými slovami. Hnoj je zahladený, ale ďalej ostáva, ibaže je „zakrytý“ a zamaskovaný odpustením zo strany Boha, ktorý sa rozhodol (pre zásluhu svojho Syna) láskavo tento hriech „nevidieť“ a nebrať do úvahy.

Nebo tak musí byť niečo, čo môže prijať *každý hriešnik* aj napriek tomu, že je zlý a skazený hriešnik. Musí to byť niečo ako „vec“, ako nejaký „predmet“. Ako vstupenka do Rajskej záhrady, kde „*rajská šťava steká po brade*“ (Spiritual Kvintet).

Tento koncept Neba sa už blíži pohľadu Islamu: vychutnávať si rajske ovocie, radovánky a podobne, to dokáže každý človeka, vrah i ľudomil, lekár i samovražedný atentátnik, človek jemný i človek hrubý a neotesaný, jemný a ušľachtilý aj surovec. Každý si dokáže sadnúť a užívať si hojnosť jedla a pitia. Nemusíme pre to nič robiť. Nemusíme sa nijako meniť. Nemusíme sa ničomu novému učiť. Nemusíme nič. Stačí uveriť a nahlas pred zhromaždením veriacich vyznať Modlitbu hriešnika: „Som hriešnik, verím v Ježiša Krista a prijímam ho za svojho osobného Spasiteľa a prosím

o odpustenie svojich hriechov“ – a som SPASENÝ človek, ktorý má ISTOTU spásy (tú síce nemal ani Pavol apoštol, keď píše: „Ale krotím svoje telo a podrobujem si ho, aby som azda, kým iným kážem, sám nebol zavrhnutý.“ (1 Kor 9,27), ale čo už...)). Už JE spasený. Dokonca tak o sebe títo ľudia hovoria: „Spásu som prijal dňa...“, „Odkedy som spaseným človekom...“ a podobne.

Budiž. Ale to nás potom stavia pred ďalšiu nemenej závažnú otázku: V čom potom spočíva kresťanský život?

KREŠŤANSKÝ ŽIVOT Z POHĽADU LUTHERA:

V klasickom kresťanstve, počnúc od apoštolov, bolo náplňou kresťana nasledovanie Krista. Učení sa učili od Krista byť ako On a vo všetkom sa Mu pripodobniť – a hlavne, samozrejme, v láske. Tak, ako hovorí Ján: „Čo je láska, poznali sme z toho, že on položil za nás svoj život. Aj my sme povinní dávať život za bratov.“ (Jn 3,16). Už sme spomínali Pavlove slová o tom, ako „krotí“ svoje telo a zápas s ním, aby azda nebol sám zavrhnutý. Aj inde o tom píše nemenej farbisto a plasticky: „Lebo tí, čo žijú podľa tela, zmysľajú telesne, ale tí, čo žijú podľa Ducha, zmysľajú duchovne.“⁶ A zmysľat' podľa tela je smrť, kým zmysľat' podľa Ducha je život a pokoj.⁷ Ved' zmysľat' podľa tela je nepriateľstvom voči Bohu, lebo sa nepodriadať Božiemu zákonu - a ani sa nemôže.⁸ A tak tí, čo žijú telesne, nemôžu sa páčiť Bohu.⁹ Lenže vy nežijete telesne, ale duchovne, pravda, ak vo vás prebýva Boží Duch. Lebo kto nemá Kristovho Ducha, ten nie je jeho.¹⁰ Ale ak je vo vás Kristus, telo je síce pre hriech mŕtve, no duch je život pre spravodlivosť.¹¹ A keď vo vás prebýva Duch toho, ktorý vzkriesil Ježiša z mŕtvych, potom ten, čo vzkriesil z mŕtvych Krista, oživí aj vaše smrteľné telá skrze svojho Ducha, ktorý prebýva vo vás.¹² A tak, bratia, sme dlžníkmi, ale nie telu, aby sme museli žiť podľa tela.¹³ Lebo ak budete žiť podľa tela, zomriete. Ale ak Duchom umŕtvujete skutky tela, budete žiť.¹⁴ Ved' všetci, ktorých vedie Boží Duch, sú Božími synmi.“ (Rim 8,5-14). Práve táto cesta hlbokaj vnútornej premeny človeka je podstatou onej „úzkej cesty“, ktorá vedie do života.

Avšak zásada „Sola fide“ tento koncept zrútila. Spása už nevyžaduje premenu človeka, nevyžaduje od neho „umŕtvovanie“ skutkov tela, nevyžaduje, aby náš „starý človek“ odumrel. Stačí, ak „starý človek“ uverí, že Ježiš mu všetko odpustí. Viac netreba. Keby sme chceli byť ironickí, povedali by sme, že Luther sa pokúsil nájsť spôsob, ako sa do Neba dostať onou „širokou cestou“, ktorá podľa Ježiša však vedie do zatratenia...

Zostaňme ale ešte pri Lutherovi. Ak podstatou kresťanského života nie je premena človeka – čo potom? Ak na spásu stačí vyznať onú „modlitbu hriešnika“ – tak potom načo ešte robiť niečo iné? Načo nejaké bohoslužby? Duchovný život? Je príznačné, že medzi protestantskými cirkvami nenájdeme (takmer, alebo vôbec) žiadnych mystikov, žiadne koncepty duchovného napredovania, duchovného života – a už vôbec nie radikálne formy nasledovania Krista, aké vídame napríklad v katolíckych a ortodoxných rehoľných spoločnostiach. Vytratila sa aj mystická povaha a skutočná účinnosť sviatostí, pretože v priestore bez premeny človeka strácajú zmysel a význam.

Dokonca sa úplne vytratil zmysel pre hodnotu utrpenia. Ježiš musel prejsť Getsemanami a Golgotou až na Kríž. Bolo to preto, aby Boh „dokonalil pôvodcu ich spásy utrpením.“ (Hebr 2,10). Ak by dokonalosť bola podmienkou spásy,

potom by, samozrejme, platili slová Pavla, že spasení s Kristom budeme len vtedy, „ak s ním trpíme“ (Rim 8,17). Ale ak k spásu dokonalosť nie je potrebná, ak stačí samotný fakt uverenia v Božie odpustenie – načo potom utrpenie? Ježiš to predsa už podstúpil namiesto nás. Mnohí protestantskí bratia a sestry veria tomu, že ak uveríme v Krista, budeme žiť už len krásnym a požehnaným životom v radosti, hojnosti a blahu. A keď sa tak nedeje, tak rozpačito a spravidla bezvýsledne riešia (pre nich) neriešiteľný rébus „Prečo sa zlé veci stávajú dobrým ľudom?“... Samozrejme, kresťania vždy vedeli veľmi jasne odpovedať *prečo*. Lenže z pohľadu Martina Luthera už tento aspekt nevidieť...

Takže – v čom potom spočíva autentický kresťanský život?

Odpoveď znie: VO VIERE!

BOHOSLUŽBY sú miesto, kde nás pastori povzbudzujú, aby sme stále verili a nechabovali v dôvere, že všetky naše hriechy nám Boh už vopred odpustil a že už máme istotu spásy, že už sme spasení. Bohoslužby majú v tomto svete tento dôležitý význam. Ale nie sú nevyhnutné. Nemajú už zďaleka ten naliehavý ráz, aký má eucharistia u nás, katolíkov...

A potom je tu POSLUŠNOSŤ. Viera v Boha sa prejavuje poslušnosťou Bohu. Človek sa Bohu podriaďuje. Usiluje sa Ho poslúchať. Podriaďovať sa Mu. Prijímať s vierou to, čo na neho Boh ráči dopustiť. Nebúri sa voči Bohu. Znova nám túto mentalitu priblíži jedno svedectvo: „Napokon som sa stal baptistom. Život sa skladal z nedeľnej školy o 10.00, bohoslužby o 11.00 a rôznych biblických štúdií počas týždňa. V stredu večer o siedmej sme mali modlitbu. Odporúčali nám na ňu chodiť. V sobotu sme od dverí k dverám šírili radostnú zvesť protestantského fundamentalizmu. Všetci tí skutočne spasení si nevedeli predstaviť, že by vynechali sobotnú evanjelizáciu alebo „svedčenie“, ako sme to nazývali. Bez nej by sa mohlo zdať, že človek odpadá od viery. Naznačovalo by to, že vlastne nikdy nebol kresťanom napriek všetkým uisteniam pri „oltárnej výzve“, že je naozaj naveky spasený.“ (T. L. Frazier).

V tomto ponímaní VERIŤ = PODRIAĎOVAŤ SA BOHU ako sluha, ako služobník.

NIETZSCHEHO POHĽAD NA KREŠŤANSTVO:

Myslím si, že z práve nejakého takéhoto pohľadu vychádzal aj Friedrich Nietzsche. Pre neho kresťanstvo (v luteránskom poňatí) nebolo fascinujúcim rastom, fascinujúcou premenou človeka z húsenice hriešnika na motýľa Božieho syna, žiariaceho ako „svetlá na svete“ (Flp 2,15). Pre neho bolo kresťanstvo otroctvom. Na jednej strane Boh, šéf, ktorý prikazuje a nariaďuje – a na druhej strane sluha, človek, ktorý musí vo všetkom poslúchať, podriaďovať sa – lebo inak prejaví nevieru voči Bohu, či dokonca náznak vzbury – a Boh ho odsúdi na večné muky v Pekle! Je to akýsi test zo strany Boha: „Vymyslel som si pár pravidiel a obmedzení. Veríš mi? Tak si ňa vyskúšame! Ak mi veríš, dodržuj ich a poslúchaj!“

Nietzsche sa vzbúril. Problémom len je, že to, voči čomu sa vzbúril, kresťanstvom naozaj nie je...

(pokračovanie v ďalšej úvahe)